

LIITE 2 PORIN AIKUISLUKION OPETUSSUUNNITELMAN PAIKALLISET TARKENNUKSET

1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö

Porin aikuislukion opetuskieli on suomi.

Porin aikuislukiossa lukioopintoja suoritetaan sekä lähettä verkkoopetuksessa. Opiskelijalle luetaan hyväksi muualla suoritettut kurssit, opintojaksot tai oppiainekokonaisuudet, kun ne vastaavat sisällöltään aikuislukion vastaavien opintojen sisältöjä.

1 Opetussuunnitelman laatiminen ja sisältö / 1.2 Opetussuunnitelman sisältö

Porin aikuislukion tuntijako

Oppiaineryhmä ja oppiaine	Pakolliset opinnot opintopisteinä	Valtakunnalliset valinnaiset opinnot opintopisteinä	Paikalliset valinnaiset opinnot opintopisteinä	Yhteensä
Äidinkielen ja kirjallisuuden, toisen kotimaisen kielen ja vieraiden kielten opinnot				
Äidinkieli ja kirjallisuus	10	8		18
A-kieli	12	4	2	18
B1-kieli	10	4		14
B2- ja B3-kielet		16		16
Matemaattis-luonnontieteelliset opinnot				

Matematiikan yhteiset opinnot	2			2
<i>Matematiikan lyhyt tai pitkä oppimäärä</i>				
Lyhyt	10	4		14
Pitkä	18	6		24
<i>Biologia, maantiede, fysiikka ja kemia yhteensä</i>	10	10		
Biologia	2 tai 4	8		10
Maantiede	2 tai 4	6		8
Fysiikka	2 tai 4	12		14
Kemia	2 tai 4	8		10
Humanistis-yhteiskunnalliset opinnot				
<i>Uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi ja filosofia yhteensä</i>	12	10		
Uskonto tai elämäkatsomustieto	2	10		12
Historia	4	8		12
Yhteiskuntaoppi	4	4		8
Filosofia	2	6		8
Psykologia		10		10
Terveystieto		6		6

Temaattiset opinnot		2		2
Pakolliset opinnot yhteensä	66 tai 74			
Opinnot yhteensä vähintään	88			

2 Aikuisten lukiokoulutuksen tehtävä ja arvoperusta / 2.2 Arvoperusta

Lukiomme keskeisiä arvoja ovat yhdenvertaisuus, sukupuolten välinen tasa-arvo, suvaitsevaisuus, erilaisuuden hyväksyminen ja toisten kunnioittaminen.

Aikuislukiolla on oma roolinsa elinikäisen oppimisen oppilaitoksena.

Lukiossamme arvostetaan opiskelijoita yksilöinä ja heitä kannustetaan oma-aloitteisuuteen ja yhteisöllisyyteen. Avoin keskustelukulttuuri lukion sisällä ja erisidosryhmien kanssa on väline arvojen toteutumiseen.

3 Opetuksen toteuttaminen

Porin aikuislukio tarjoaa pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot lähi-, monimuoto- ja verkko-opintoina tai itsenäisinä suorituksina. Opintojaksojen suoritusjärjestys määräytyy oppiaineen luonteen, opiskelijan aikaisemmin oppiman tiedon ja taidon, mahdollisten rinnakkaisten opintojen ja/tai työelämän tuoman kokemuksen perusteella. Tiettyä yksiselitteistä suoritusjärjestystä ei ole.

Aikuislukion opiskelija voi halutessaan täydentää opintojaan suorittamalla niitä Porin lukiossa.

Aikuisopiskelijaa palvelevan toimintakulttuurin mukaisesti Porin aikuislukio lukee hyväksi muualla suoritettut opinnot, jotka vastaavat tavoitteiltaan ja sisällöiltään aikuislukion tarjontaa.

3 Opetuksen toteuttaminen / 3.3 Opiskeluympäristöt ja -menetelmät

Opiskeluympäristöt

Porin aikuislukion käyttämät opiskeluympäristöt on rakennettu mahdollisimman tarkoituksenmukaisiksi eri oppiaineiden opettamiselle. Luokkahuoneet ovat hyvin

varusteltuja ja opetusvälineet nykyaikaisia. Lukiossa opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä.

Yhteistyömahdollisuuksia helpottaa lukion keskeinen sijainti kaupungissa.

Porin aikuislukiossa käytetään monipuolisesti erilaisia opiskeluympäristöjä.

Opiskelumenetelmät

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodossa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen. Opiskelijoilla on mahdollisuus laajentaa osaamistaan osallistumalla muiden oppilaitosten järjestämään opetukseen. Tällä tavoin mahdollistetaan opiskelijoiden yksilöllinen eteneminen, henkilökohtaiset oppimispolut ja verkko-opiskelutaitojen kehittyminen.

3 Opetuksen toteuttaminen / 3.4 Toimintakulttuuri

Porin aikuislukiossa

Oppiva yhteisö

- kannustetaan myönteiseen asenteeseen elinikäistä oppimista kohtaan.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- koko koulu ohjaa; jokaisella henkilöstöön kuuluvalla on ohjaustehtävä
- kannustetaan opiskelijoita osallistumaan opiskeluympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen
- ennaltaehkäistään epäkohtia avoimella vuorovaikutuksella, hyvällä ilmapiirillä, yhteishengellä ja puututaan ilmeneviin epäkohtiin suunnitellusti ja tarvittaessa moniammatillisesti.

Hyvinvointi ja kestävä tulevaisuus

- suhtaudutaan vastuullisesti ympäristöön sekä toimitaan kestävä kehityksen mukaisesti.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

- arvostetaan ja kunnioitetaan jokaista ihmistä sekä nähdään erilaisuus vahvuutena
- puututaan kiusaamiseen, häirintään, väkivaltaan, rasismiin ja syrjintään.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

- monikielisyys ja -kulttuurisuus on luonteva osa lukion arkea

- kannustetaan opiskelijoita arvostamaan omaa ja muiden kieli- ja kulttuuritaustaa ja käyttämään hyödyksi koko kielellistä repertuaariaan.

3 Opetuksen toteuttaminen / 3.5 Korkeakoulut, työelämä ja kansainvälisyys

Porin aikuislukio tekee mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen, Porin ja Satakunnan työelämän, julkisen sektorin sekä kolmannen sektorin edustajien kanssa. Aikuislukiolaiset voivat soveltuvin osin osallistua Porin lukion järjestämiin tapahtumiin, vierailuihin ja muihin tilaisuuksiin.

Aikuislukion opiskelijat voivat suorittaa Satakunnan ammattikorkeakoulun lukioväyläopintoja osana lukio-opintojaan.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen / 4.1 Ohjaus

Porin aikuislukion ohjaussuunnitelma

Ohjauksen keskeiset käsitteet ja periaatteet

Opinto-ohjaus on opinto-ohjaajan antamaa yksilö- tai pienryhmäohjausta sekä opinto-ohjauksen kursseilla tapahtuvaa koko ohjausryhmän ohjausta.

Vertaisohjaus on toimintaa, jossa opiskelijat keskustelevat keskenään lukio-opintoihin liittyvistä teemoista tai lukion jälkeisiin opintoihin liittyvistä aiheista. Vertaisohjaus voi olla ohjattua tai vapaamuotoista.

Porin aikuislukiossa opiskelijavalinta toteutetaan esteettömästi.

Ilmoittautumiskäytänteistä ja -ajankohdista tiedotetaan oppilaitoksen kotisivuilla. Esteettömyyden periaatteita noudatetaan myös ohjattaessa opiskelijaa jatko-opintoihin hakeutumisessa.

Yhdenvertaisuuden periaate ohjaa kaikkea ohjaustoimintaa, mm. oppimisen tuen järjestämistä ja ohjauksen saavutettavuutta. Opiskelijan perusoikeudet toteutuvat kaikessa ohjauksessa. Myös yksilölliset tarpeet tulevat huomioon otetuiksi.

Ohjauksessa toteutuu sukupuolten välinen tasa-arvo. Ohjauksen menetelmin pyritään ehkäisemään syrjintää ja segregatiota.

Hyvinvointi on keskeinen tavoite opiskelijoiden ohjauksessa. Kaikki toimijat pyrkivät eri tavoin edistämään opiskelijoiden hyvinvointia.

Muita tärkeitä keskeisiä toimintaperiaatteita ohjauksessa ovat kulttuurisen moninaisuuden hyväksyminen ja sen hyödyntäminen, kielitietoisuus sekä opiskelijoiden osallisuus.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon sekä muiden ohjauksessa huomioitavien periaatteiden toteutuminen pyritään varmistamaan muun muassa hyödyntämällä ajantasaista teknologiaa ja digitaalisia palveluita sekä kehittämällä ohjaustyön henkilöstön osaamista pitkäjänteisesti.

Ohjauksen tehtävät ja tavoitteet

Ohjaustoiminta tukee opiskelijaa lukio-opintojen eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja tulevaisuutta koskevia valintoja ja ratkaisuja. Ohjaustoiminta tukee opiskelijoiden hyvinvointia, kasvua ja kehitystä, tarjoaa aineksia itsetuntemuksen ja -ohjautuvuuden lisääntymiseen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen ja kestävään elämäntapaan.

Ohjaus on aina luottamuksellista.

Ohjauksen järjestäminen

Ohjaustoimintaan kuuluvat opinto-ohjaus, aineenopettajan antama ohjaus sekä muiden työntekijäryhmien antama ohjaus.

Käytännön toimintaa kuvataan vuosittain päivitettävässä opinto-oppaassa.

Ohjauksen avulla opiskelija ymmärtää erilaisten lukioaikaisten valintojen vaikutuksen ura- ja opintomahdollisuuksiinsa. Ohjauksessa opiskelijaa tuetaan vahvuuksiensa tunnistamisessa sekä kannustetaan ottamaan vastuuta valintojensa suunnittelusta ja toteutuksesta.

Tarvittaessa Porin lukion opinto-ohjaajat antavat Porin aikuislukion opiskelijoille jatko-opinto-ohjausta.

Ohjauksen järjestämisestä tiedottaminen

Aikuislukion ensisijainen tiedotuskanava on Wilma, jossa tiedotetaan eri ohjaus- ja tukimuodoista sekä aikatauluista, opintotapahtumista ja muista opiskeluun vaikuttavista asioista. Wilmassa julkaistaan myös tiedotteita ohjauksen toimijoista ja heidän työnjaostaan.

Ohjauksen toimijat ja työnjako

Opinto-ohjaajan tehtävät ohjauksessa

Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta.

Opinto-ohjaaja antaa kaikille opiskelijoille ohjausta ja tukea lukioaikaisiin opintoihin. Opinto-ohjaaja toimii kiinteässä yhteistyössä aineenopettajien kanssa. Opinto-ohjaaja tekee ohjauksellista yhteistyötä muiden oppilaitosten kanssa. Opinto-ohjaajan tehtävänä on myös ohjata opiskelijoita eri ohjaus-, neuvonta- ja tiedonhakupalvelujen

käyttämiseen. Opinto-ohjaaja ylläpitää ja kehittää yhteistyötä työelämään ja korkeakouluihin.

Lukiokoulutuksen oppimäärän suorittaneella opiskelijalla, joka ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa, on oikeus saada opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin ohjausta oppimäärän suorittamisvuotta seuraavan vuoden aikana.

Lukion aikana opiskelija laatii itselleen henkilökohtaisen opintosuunnitelman, joka sisältää kolme suunnitelmaa:

- opiskelusuunnitelma
- ylioppilastutkintosuunnitelma
- jatko-opinto- ja urasuunnitelma.

Kutakin suunnitelmaa varten Wilmassa on lomake, jonka opiskelija täyttää. Suunnitelmia päivitetään tarvittaessa opintojen aikana.

Opiskelusuunnitelma tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden rakentaa pitkäjänteisesti omia opintojaan sekä arvioida niissä etenemistä.

Ylioppilastutkintosuunnitelmaa rakennetaan lukio-opintojen aikana, kun opiskelijan tavoitteet ja tulevaisuudensuunnitelmat muotoutuvat.

Jatko-opinto- ja urasuunnitelman laatiminen ohjaa opiskelijaa tutustumaan ja pohtimaan omia jatko-opinto- ja uramahdollisuuksiaan.

Ryhmänohjaajan tehtävät ohjauksessa

Vastuu opiskelijan lähiohjauksesta kuuluu ryhmänohjaajalle. Ryhmänohjaaja seuraa oman ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja tapaa heitä tarpeen mukaan.

Aineenopettajan tehtävät ohjauksessa

Aineenopettaja tehtävänä on ohjata oman oppiaineensa opiskelussa ja auttaa oppimisen taidoissa. Hän myös tuo esiin omaan oppiaineeseen liittyviä jatko-opintomahdollisuuksia sekä ohjaa omalta osaltaan ylioppilaskokeisiin liittyvissä asioissa. Aineenopettaja voi tukea oppimista esim. antamalla tukiopetusta ja henkilökohtaista ohjausta.

Rehtorin ja apulais-/vararehtorin tehtävät ohjauksessa

Rehtoreiden tehtäviin kuuluu ohjata ja neuvoa opiskelijoita kaikenlaisissa opiskeluun ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Näitä ovat esimerkiksi ylioppilastutkintoon sekä opintojen etenemiseen liittyvät asiat. Rehtori, apulais-/vararehtori tai opinto-ohjaaja tiedottaa opintotarjottimeen liittyvistä asioista.

Rehtorin ja apulais-/vararehtorin välinen tarkempi työnjako tiedotetaan lukuvuoden alussa opiskelijoille ja henkilöstölle.

Ohjaus siirtymävaiheissa

Kaikissa opiskelijan opintopolun siirtymävaiheissa opiskelija itse tekee valintansa ja päätöksensä, mikä osaltaan edesauttaa sitoutumista valittuun polkuun. Opiskelijan kannalta on tärkeää, että hänellä on päätöksentekonsa pohjaksi laajaa ja monipuolista tietoa niistä mahdollisuuksista, jotka hänelle on tarjolla.

Mikäli opiskelija kesken lukio-opintojen haluaa siirtyä toiseen oppilaitokseen, kuten ammatilliseen oppilaitokseen, opinto-ohjaaja tekee yhteistyötä vastaanottavan oppilaitoksen opinto-ohjaajien kanssa.

Yhteistyötä tehdään tarvittaessa muidenkin koulutuksen järjestäjien kanssa opiskelijan tilanteen vaatimalla tavalla.

Yhteistyö korkea-asteen oppilaitosten kanssa

Porin aikuislukio tekee mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen, erityisesti paikallisten korkeakoulujen kanssa. Opiskelijoille tiedotetaan erilaisista tapahtumista ja pyritään tarjoamaan vierailuja korkeakouluissa ja muissa oppilaitoksissa omassa maakunnassa ja sen ulkopuolella. Näiden tapahtumien järjestelyissä tehdään yhteistyötä Porin lukion kanssa.

Yhteistyömuotona voivat olla esimerkiksi osallistuminen korkeakoulutapahtumiin oppilaitoksissa tai verkon välityksellä, korkeakouluopiskelijoiden vierailut lukiossa, osallistuminen projekteihin korkeakouluopiskelijoiden kanssa sekä vierailijaluennot.

Opiskelijoilla on mahdollisuuksia tutustua sekä opiskeluun että työskentelyyn ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa kurkistuskursseilla ja lukiolaisten paikallisissa väyläopinnoissa.

Ohjauksen yhteistyö työelämän ja muiden ulkopuolisten tahojen kanssa

Porin aikuislukio tekee yhteistyötä erityisesti paikallisten ja maakunnallisten toimijoiden kanssa.

Opiskelijaa ohjataan itsenäiseen tiedonhankintaan ja tietolähteisiin sekä työelämään tutustumiseen.

Ohjaustoiminnan arviointi

Ohjaustoimintaa arvioidaan säännöllisesti. Ohjaustoiminnan arvioinnista vastaa rehtori.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen / 4.2 Oppimisen tuki ja erityisopetus / 4.2.4 Paikallisesti päätettävät asiat

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen järjestäminen Porin aikuislukiossa

Tukitoimista, erityisopetuksesta ja niitä koskevista oikeuksista tiedottaminen opiskelijoille ja huoltajille

Aineenopettaja tiedottaa oman oppiaineensa tukimuodoista oppiaineen opintojaksoilla.

Erityisopetuksesta tiedotetaan tarkemmin opintolaitoksen lukuvuosittaisessa opiskelun käytännön oppaassa.

Tarvittaessa ryhmänohjaaja, aineenopettaja tai opinto-ohjaaja keskustelee opiskelijan kanssa tuen tarpeesta ja ohjaa hänet tuen piiriin. Tarpeen mukaan keskusteluja käyvät edellä mainittujen lisäksi erityisopettaja, apulais-/vararehtori tai rehtori.

Apulais-/vararehtori tai opinto-ohjaaja tiedottaa ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyiden hakemisesta. Opintojen aikaisista erityisjärjestelyistä opiskelija voi keskustella myös aineenopettajan kanssa.

Tukitoimia antava opettaja ja opinto-ohjaaja huolehtivat, että opiskelijalla on tieto mahdollisuudesta saada tukitoimet kirjattua henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa. Tuen antaja selvittää opiskelijan tahdonilmaisun kirjaamiseen.

Porin aikuislukion tiedotuskanavana toimii Wilma. Wilmassa julkaistaan tiedotteita tarjolla olevasta oppimisen tuesta, kuten tukipajoista.

Lukiolain 28 a §:ssä mainituista avustajapalveluista ja apuvälineistä opiskelija saa tietoa rehtorilta, apulais-/vararehtorilta ja opinto-ohjaajalta. Em. palveluita voi hakea hyvinvointialueelta.

Tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arviointi

Opiskelijan omalla kokemuksella on keskeinen rooli tukitoimien ja erityisopetuksen tarpeen arvioinnissa. Lisäksi aineenopettajan, opinto-ohjaajan ja erityisopettajan havainnot ovat tärkeitä tuen tarpeen arvioinnissa.

Porin aikuislukiossa tukitoimien ja erityisopetuksen tarvetta arvioidaan lukio-opintojen alussa ja jatkuvana seurantana opintojen aikana. Opinto-ohjaaja käy opiskelijan kanssa keskusteluja tuen tarpeesta jonkin ajan kuluttua opintojen käynnistymisestä.

Kun aineenopettaja huomaa tuen tarpeen, hän keskustelee asiasta opiskelijan kanssa. Tarvittaessa aineenopettaja vie tiedon asiasta opinto-ohjaajalle, erityisopettajalle ja/tai opiskeluhuollon edustajalle.

Tukitoimien ja erityisopetuksen tarvetta arvioidaan myös opiskelijan aikaisempien opintojen perusteella. Opiskelijalla itsellään on suuri vastuu oppimisen tukea koskevien tietojen saattamisesta oppilaitoksen tietoon.

Tukitoimien ja erityisopetuksen tuen tarpeen arvioinnista pidetään kirjaa opiskelijan tahdonilmauksen mukaisesti henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa.

Tukitoimien ja erityisopetuksen kirjaaminen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan

Henkilökohtainen opintosuunnitelma on elävä asiakirja. Opiskelija täyttää suunnitelmaa koskevan lomakkeen Wilmassa lukion alussa. Suunnitelmaa voidaan muuttaa ja täydentää lukion aikana. Opinto-ohjaaja seuraa, että suunnitelma on ajantasainen.

Henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan kirjataan tukitoimet ja erityisopetus opiskelijan pyynnöstä. Aineenopettaja kirjaa antamansa oppimisen tuen ja erityisopettaja antamansa oppimisen tuen ja erityisopetuksen.

Oppimisen tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen

Lukiossa tarjotaan monipuolisia tuen muotoja henkilöstön osaamisalueita hyödyntäen. Opiskelijan oma rooli ja tarpeet ovat keskeisessä asemassa tuen muotoja suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Porin aikuislukiossa oppimisen tukea ja erityisopetusta voidaan tarjota sekä yksilö- että ryhmämuotoisesti. Oppimisen tukea antavat aineenopettaja, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja.

Aineenopettajan antama oppimisen tuki:

- oppituntien aikana annettu tuki
- monipuoliset pedagogiset ratkaisut
- tukiopeus
- yhteistyö muiden aineenopettajien, erityisopettajan, opinto-ohjaajan ja opiskeluhuollon kanssa
- Porin lukiossa lukuvuosittain päätettävät oppiaineiden tukipajat, joihin aikuislukion opiskelijalla on mahdollisuus osallistua.

Erityisopettajan antama oppimisen tuki ja erityisopetus:

- opiskelutaitojen ohjaus
- yhteistyö aineenopettajan, opinto-ohjaajan ja opiskeluhuollon kanssa
- Porin lukiossa tarjottava Opiskelutaidot-opintojakso OP03, jolle osallistumisesta opiskelija voi keskustella opinto-ohjaajan kanssa
- lukiseulat ja yksilökohtaiset lukitestaukset

- erityisjärjestelylausunnot YTL:aan lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeuden perusteella.

Opinto-ohjaajan antama oppimisen tuki:

- opiskelijan tukeminen opintoaikataulujen ja -valintojen suunnittelussa
- ohjaus aineen- ja erityisopettajan tarjoamiin tukipalveluihin
- ohjaus ylioppilastutkintoa koskevissa asioissa
- yhteistyö aineenopettajan, erityisopettajan ja opiskeluhuollon kanssa.

Opiskelija voi hakea ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyjä koesuoritusta heikentävän syyn perusteella Ylioppilastutkintolautakunnalta. Mikäli erityisjärjestelyhakemuksen perusteena on lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus, hakemus tehdään yhdessä erityisopettajan kanssa. Vieraskielisyyteen, sairauteen tai vammaan perustuvissa hakemuksissa opiskelijaa ohjaa Porin aikuislukion rehtori tai apulais-/vararehtori.

Tuen ja erityisopetuksen toteutumisen seuranta ja arviointi

Ryhmänohjaaja, opinto-ohjaaja ja apulais-/vararehtori tarkastelevat kahdesti lukuvuodessa opiskelijoiden opintojen etenemistä. Samassa yhteydessä tarkastellaan tarvittaessa opiskelijoiden tuen tarvetta ja tukitoimien toteutumista. Aineenopettaja kirjaa antamansa oppimisen tuen ja seuraa osaltaan opiskelijan tuen toteutumista.

Oppimisen tuki ja erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä hänen henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaansa. Erityispedagogisten tukitoimien tarpeen arviointi ja niiden suunnittelu toteutetaan yhdessä opiskelijan kanssa. Tuen vaikuttavuutta arvioidaan opintojen kuluessa, ja tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään.

Tuen ja erityisopetuksen toteutumista oppilaitostasolla seurataan ja arvioidaan lukuvuosittain. Seurannan ja arvioinnin kohteena ovat tukitoimista ja erityisopetuksesta tiedottaminen, tuen ja erityisopetuksen toteuttaminen ja tuen ja erityisopetuksen saavutettavuus.

Erityisopetuksen päätös

Opiskelija voi saada erityisopetusta lukiossa, jos tavallinen oppimisen tuki ei riitä. Erityisopetusta antaa lukion erityisopettaja. Erityisopetus on suunnitelmallisempaa ja tavoitteellisempaa kuin tavallinen oppimisen tuki. Hallintopäätöksen tarpeen arviointi voi käynnistyä jo opintojen alkaessa, mikäli opiskelija antaa koulutuksen järjestäjälle tiedon aikaisemmista oppimisen tuen päätöksistä.

Tarpeen arviointi voi tulla kyseeseen myös aineenopettajan, opinto-ohjaajan tai ryhmänohjaajan aloitteesta. Oppimisvaikeudet voidaan todeta esimerkiksi erityisopettajan testien avulla.

Koulutuksen järjestäjä tekee hallintopäätöksen erityisopetuksen antamisesta lukiolain 28a ja 28b §:ien nojalla. Erityisopettajan antamaa tukea ja ohjausta ja ilmeisen tarpeen mukaan myös erityisopettajan antamaa opetusta voidaan tarjota opiskelijalle jo ennen erityisopetusta koskevan hallintopäätöksen tekemistä. Kuitenkin päätös erityisopetuksesta tehdään hallintolain mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai tämän huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Hakemuslomakkeita erityisopetuksen hallintopäätöstä varten voi noutaa aikuislukion kansliasta. Hakemuksessa opiskelija tai alaikäisen opiskelijan huoltaja tai laillinen edustaja perustelee, miten todennetut oppimisvaikeudet tai muut niihin rinnastettavat syyt ilmenevät ja miten opiskelija on hyödyntänyt jo olemassa olevaa oppimisen tukea ja erityisopetusta.

Porin kaupungin sivistystoimialan toimintasäännön mukaisesti perusyksikön esimies (rehtori) päättää, annetaanko opiskelijalle erityisopetusta. Ennen päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjä kuulee opiskelijaa ja hänen huoltajaansa tai laillista edustajaa.

Erityisopetusta koskeva päätös sisältää tiedot erityisopetuksen tarpeesta ja perusteluista. Päätöksessä myös kerrotaan, mitä tukitoimia opiskelijalle tarjotaan. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen, riippuen siitä, täytyvätkö erityisopetuksen ehdot.

Erityisopetusta koskeva päätös on muutoksenhakukelpoinen. Opiskelija tai hänen huoltajansa tai laillinen edustajansa voi tehdä oikaisuvaatimuksen erityisopetusta koskevasta päätöksestä Lupa- ja valvontavirastolle.

Erityisopettaja arvioi tukitoimien vaikuttavuutta opintojen kuluessa. Tarvittaessa tukea vahvistetaan tai vähennetään. Erityisopetuksesta on myös mahdollista luopua ja tuki lakkauttaa, mikäli erityisopetusta saavalla opiskelijalla ei ole enää tarvetta tuelle. Tästä tehdään uusi hallintopäätös muutoksenhakuohjeineen.

Opiskelijan oikeudesta opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, erityisiin apuvälineisiin ja muihin palveluihin säädetään erikseen. Näitä koskevaa päätöstä ei tee koulutuksen järjestäjä vaan hyvinvointialue. Tarvittaessa lukio ohjaa opiskelijan hyvinvointialueen palveluihin.

Opiskelijan ja huoltajan kuuleminen erityisopetuksen päätöksessä

Päätös erityisopetuksesta tehdään hallintolain mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä erityisopetuksen tarpeen ilmetessä tai opiskelijan tai tämän huoltajan tai laillisen edustajan tuen tarvetta koskevan pyynnön tai tahdonilmaisun perusteella. Ennen päätöksen tekemistä koulutuksen järjestäjä kuulee opiskelijaa ja hänen huoltajaansa tai laillista edustajaa.

Mikäli opiskelija on aikaisempien opintojensa aikana saanut oppilaskohtaista tai erityistä tukea, lukiokoulutuksen järjestäjän on selvítettävä ja arvioitava opiskelijan erityisopetuksen tarve aikaisempien päätösten pohjalta, mikäli opiskelija on saattanut tiedon päätöksistä koulutuksen järjestäjän tietoon.

Mikäli arvioinnin perusteella katsotaan, että opiskelijan tai alaikäisen opiskelijan huoltajan tai laillisen edustajan kuuleminen on tarpeen, rehtori kutsuu asianosaiset ja erityisopettajan sekä tarvittaessa asianosaisten suostumuksella opiskeluhoollon edustajat koolle.

Yhteistyö, vastuut ja työnjako edellä mainituissa asioissa

Aineenopettajan, ryhmänohjaajan, opinto-ohjaajan, erityisopettajan sekä muiden asiantuntijoiden monipuolinen yhteistyö on perusedellytys oppimisen tuen ja erityisopetuksen tarkoituksenmukaiseen ja tulokselliseen toteutumiseen. Eri toimijoiden työnjako, vastuualueet ja lukuvuosittaiset toiminnan painotukset määritetään lukuvuosittain päivitettävissä käytännön oppaissa ja käsikirjoissa.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen / 4.3 Opiskeluhoolto / 4.3.1 Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma ja paikallisesti päätettävät asiat

Tämä on linkki Porin kaupungin opiskeluhooltosuunnitelmaan:

<https://cms.pori.fi/uploads/sites/2/2023/09/pori-kaupungin-opiskeluhooltosuunnitelma-1.8.2023.pdf>

Opiskeluhoollon palvelut kuuluvat Porin aikuislukiossa opiskeleville oppivelvollisuusikäisille opiskelijoille.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen / 4.4 Turvallinen opiskeluympäristö ja työrauha

Porin aikuislukiossa noudatetaan soveltuvin osin Porin lukion suunnitelmaa kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä.

4 Opiskelijan ohjaus ja tukeminen / 4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä kysymyksiä

Oppilaitoksen opetuskieli on suomi.

5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi / 5.2 Opintojakson arviointi / 5.2.5 Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen

Osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen Porin aikuislukiossa

Osaamisen tunnustamisessa ja opintojen hyväksilukemisessa noudatetaan seuraavia periaatteita:

1. Toisessa lukiossa suoritettut opinnot tunnustetaan ja hyväksiluetään suoraan osaksi opiskelijan opintoja.
2. Muissa oppilaitoksissa suoritettut lukion opetussuunnitelman tavoitteiden ja sisältöjen mukaiset opinnot luetaan hyväksi osaksi opiskelijan opintoja.
3. Jos toisessa oppilaitoksessa suoritettut lukion opetussuunnitelman mukaiset opinnot poikkeavat Porin aikuislukion vastaavien opintojen laajuudesta, aineenopettaja arvioi mahdollisesti tarvittavat näytöt tai muut lisäsuoritukset. Hylättyjä suorituksia ei hyväksiluetä.
4. Muutoin hankittua osaamista voidaan hyväksilukea osaksi opiskelijan opintoja enintään 6 opintopisteen verran. Tähän kiintiöön ei lasketa paikalliseen opetussuunnitelmaan sisällytettyjä väyläopintoja.

5 Opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointi / 5.7 Arviointiin liittyvät paikallisesti päätettävät asiat

Arviointi Porin aikuislukiossa

Kunkin oppiaineen opetussuunnitelmassa määritellään opintojaksojen tavoitteet, keskeiset sisällöt sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutuminen ja arviointi.

Opintojaksojen mahdollisia toteutustapoja ovat lähiopetus, verkko-opetus ja tietyn edellytyksin myös itsenäinen suoritus. Toteutustavat saattavat vaihdella lukuvuosittain.

Opintojaksojen suositeltu suoritusjärjestys määritellään oppiainekohtaisesti.

Arviointikulttuurin periaatteet ja yhteiset arviointiin liittyvät käytänteet

Arvioinnin tulee olla monipuolista ja opiskelijan tulee voida osoittaa osaamistaan monin eri tavoin. Opintojaksoja arvioitaessa opettajan suorittaman arvioinnin lisäksi käytetään itsearviointia ja vertaisarviointia. Myös opiskelijan oppimisprosessia arvioidaan.

Arvioinnin periaatteiden tulee olla selkeät ja tiedossa sekä opettajilla että opiskelijoilla. Rehtorien vastuulla on huolehtia siitä, että yhteisesti sovittuja pelisääntöjä noudatetaan.

Arvosanaa P (puutteellinen) koskevat seuraavat yhteisesti sovitut säännöt:

- opettaja merkitsee Wilmaan perusteet, joilla P on tullut

- opiskelijan on hoidettava P kuntoon viimeistään koulun ilmoittamana ajankohtana
- mikäli opiskelija ei toimita vaadittavia lisänäyttöjä määräpäivään mennessä, P muuttuu arvosanaksi K.

Arvosanaa K (keskeytynyt) koskevat seuraavat yhteisesti sovitut säännöt:

- jos opintojakso on keskeytymässä tekemättömien osasuoritusten vuoksi, opettaja varoittaa opiskelijaa ja laittaa tästä merkinnän näkyviin Wilmaan. Tällöin opiskelija, opo ja rehtorit näkevät tilanteen.
- tehtävien palauttamatta jättäminen määräpäivään mennessä saattaa aiheuttaa K:n
- jos opintojaksosta on tullut arvosana K, opintojakso on käytävä uudestaan. Opintojakson täydentäminen lisätehtävillä ei ole mahdollista.

Opintojakson alussa opettaja selvittää opintojakson arviointiperusteet, suositeltavaa on antaa ne myös kirjallisessa muodossa. Jos opiskelija kysyy lisätietoa arviointiperusteista, hänelle tulee ne kertoa.

Arviointipalautteen antamisen käytänteet

Opintojakson aikana opiskelijalle tulee antaa palautetta työskentelystään ja oppimisestaan. Palautetta voidaan antaa suullisesti tai kirjallisesti. Opiskelijan on hyvä saada palautetta esimerkiksi opintojakson puolivälissä, jotta hänellä olisi mahdollisuus jatkaa hyväksi osoittautuneita työskentelytapojaan ja oppimisen strategioita tai tarvittaessa muuttaa niitä.

Hylättyjen arvosanojen uusimisen periaatteet

Opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa saavuttaneensa opintojaksolla edellytetyt tiedot ja taidot, mikäli hän ei ole suorittanut opintojaksoa hyväksytysti. Opiskelija voi osoittaa osaamistaan **lisänäytöillä**, jotka on annettava lukion ilmoittamaan määräpäivään mennessä tai osallistumalla **rästikokeisiin** eli **uusintakokeisiin**, joita järjestetään joka periodin jälkeen. Hylätyn arvosanan saatuaan opiskelijan tulee osallistua heti seuraaviin järjestettäviin rästikokeisiin tai antaa lisänäyttönsä annettuun määräpäivään mennessä. Samaa opintojaksoa koskevaan rästikokeeseen voi osallistua yhden kerran. Jos opiskelija jättää ilman pätevää syytä saapumatta rästikokeeseen, johon on ilmoittautunut, hän on käyttänyt uusimisoikeutensa.

Hyväksytyjen arvosanojen uusimisen periaatteet

Opiskelijalla on oikeus korottaa hyväksytyä arvosanaa ns. korotuskuulustelussa, joka järjestetään lukuvuosittain lukion ilmoittamana ajankohtana. Lopulliseksi arvosanaksi tulee arvosanoista paras.

7 Liitteet / 7.6 Porin lukion ja aikuislukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Porin lukion ja aikuislukion toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Johdanto

Yhdenvertaisuussuunnitelma ja tasa-arvosuunnitelma tehdään yhtenä yhteisenä Toiminnallisena tasa-arvosuunnitelmana. Valmis suunnitelma on koulun opetussuunnitelman liite.

Suunnitelmaan tulee kaikille kouluille yhteiset osuudet, jotka on kirjoitettu valmiiksi tähän asiakirjaan. Lisäksi asiakirjaan tulee koulukohtainen osuus (kohdat 5–7). Ohjeita tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimiseen ja tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön löytyy muun muassa Opetushallituksen Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu -sivustolta osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnittelu>

Toiminnallisella tasa-arvosuunnitelmalla ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla varmistetaan, että kouluissa tehdään suunnitelmallista ja tavoitteellista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä. Tämän ohjeen mukainen koulukohtainen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on laadittu 1.1.2017. Suunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain lukuvuosisuunnittelun yhteydessä ja sitä päivitetään kolmen vuoden välein.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu on jatkuva prosessi, joka tehdään koko koulun yhteistyönä. Oppilaitoksen rehtorin yksin laatima suunnitelma ei täytä sille asetettuja vaatimuksia. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa ja sen tulee sisältää:

1. selvityksen oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta,
2. tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä
3. arvion aikaisempaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Rehtori hyväksyy toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman ja yhdenvertaisuussuunnitelman osana koulun opetussuunnitelmaa.

1 Suunnitelman painopistealueet

Suunnitelman ja yhdenvertaisuustyön arvioinnin painotuksia **yhdenvertaisuuden** näkökulmasta:

- opiskelijoiden valintaperusteet

- opetuksen järjestäminen
- käytettävät oppimateriaalit
- häirintä ja kiusaaminen
- opetustilanteen tasapuolisuus
- opintosuoritusten arviointi
- opettajien yhdenvertaisuusosaaminen

Suunnitelman ja tasa-arvotyön arvioinnin painotuksia **tasa-arvon** näkökulmasta:

- opiskelijavalinnat
- opetuksen järjestäminen
- oppimiserot
- opintosuoritusten arviointi
- seksuaalisen häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen

2 Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo käsitteinä

Yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että **kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, poliittisesta tai ammattiyhdistystoiminnastaan, perhesuhteistaan, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä**. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa henkilöön liittyvät tekijät, kuten syntyperä tai ihonväri, eivät saisi vaikuttaa ihmisten mahdollisuuksiin päästä koulutukseen, saada työtä ja erilaisia palveluja. Perusoikeudet kuuluvat kaikille.

Tasa-arvo

Tasa-arvolla viitataan yleensä sukupuolten tasa-arvoon. Viranomaisten ja oppilaitosten sekä muiden koulutusta ja opetusta järjestävien yhteisöjen on tasa-arvolain mukaan huolehdittava siitä, että naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen. Lisäksi on huolehdittava siitä, että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat lain toteutumista.

Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo tarkoittavat ensi sijassa ihmisarvon kunnioittamista ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Yhdenvertaiset mahdollisuudet eivät tarkoita erojen kieltämistä. Erilaisten taustojen ei kuitenkaan tulisi vaikuttaa yksilöiden mahdollisuuksiin saada koulutusta ja kehittää itseään kykyjensä mukaan.

3 Keskeisiä yhdenvertaisuuteen liittyviä käsitteitä

HÄIRINTÄ Uhkaavan, vihamielisen, halventavan, nöyryyttävän tai hyökkäävän ilmapiirin luominen. Esimerkki: Luokassa jotkut opiskelijat kertovat jatkuvasti etnisiä ja seksuaalivähemmistöjä loukkaavia vitsejä, eikä kukaan puutu asiaan.

KOHTUULLINEN MUKAUTTAMINEN Yhdenvertaisuuslain mukaan työn koulutuksen järjestäjän on tarvittaessa tehtävä kohtuullisia mukautuksia vammaisen henkilön koulutukseen pääsyn ja koulutuksessa etenemisen turvaamiseksi. Kohtuullinen mukauttaminen tarkoittaa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden yhdenvertaiset ihmisoikeudet ja perusvapaudet. Kohtuullinen mukauttaminen ei saa aiheuttaa suhteetonta rasitetta koulutuksen järjestäjälle. Esimerkki: Liikuntaesteisille opiskelijoille tarjotaan mahdollisuus suorittaa maastokurssi jollain vaihtoehtoisella tavalla.

MONIKULTTUURISUUS Monikulttuurisuus on käsite, joka useimmiten ymmärretään etnisten ryhmien välisenä kulttuurien monimuotoisuutena. Nykyään monikulttuurisuus-käsitettä käytetään myös laajemmin monimuotoisuuden synonyyminä siten, että se kattaa myös esim. seksuaali- ja sukupuoli-identiteettien monimuotoisuuden. Joskus monikulttuurisuus korvataan myös termillä kulttuurien välinen vuorovaikutus.

MONIPERUSTEINEN SYRJINTÄ Ihminen voi joutua syrjityksi eri perusteilla eri tilanteissa tai samassa tilanteessa useammalla eri syrjintäperusteella. Yleisimpiä ns. toisia perusteita ovat ikä ja sukupuoli.

MUODOLLINEN YHDENVERTAISUUS Samanlaisessa tilanteessa ihmisiä kohdellaan aina samalla tavoin. Koska muodollinen yhdenvertaisuus merkitsee kaikille samanlaista kohtelua lähtökohtaisista eroista (esimerkiksi ikä, terveydentila, kieli tai sukupuoli) riippumatta, ei se takaa yhdenvertaisuuden toteutumista.

POSITIIVINEN ERITYISKOHTELU Positiivinen erityiskohtelu tarkoittaa tietyn syrjinnälle alttiin ryhmän (esimerkiksi lapset ja etniset vähemmistöt) asemaa ja olosuhteita parantavia erityistoimenpiteitä, jotka tähtäävät tosiasiallisen yhdenvertaisuuden turvaamiseen eivätkä asteeltaan muodostu toisia syrjiviksi. Yhdenvertaisuuslain 7 § mukaan positiivisen erityiskohtelun on oltava pyrityn tavoitteen kannalta oikeasuhteista.

SAAVUTETTAVUUS, ESTEETTÖMYYS JA KÄYTETTÄVYYS Ollakseen saavutettavaa on ympäristön, palvelun tai tarjonnan oltava myös mahdollisimman esteetöntä eli erilaisten ihmisten käyttöön soveltuvaa. Käytettävyydellä tarkoitetaan, että esim. sähköiset oppimateriaalit ovat käytettävissä erilaisilla apuvälineillä.

SYRJINNÄN VAARASSA OLEVAT RYHMÄT Väestöryhmät, jotka ovat heikommassa asemassa yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi lapset ja nuoret, etniset, uskonnolliset ja kielelliset vähemmistöt, vammaiset sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt. Vaikka puhutaan syrjinnän vaarassa olevista ryhmistä, on hyvä muistaa, että syrjintä koskettaa aina yksilöä.

RASISMI perustuu yksilöiden tai ihmisryhmien määrittelyyn alempiarvoiseksi esimerkiksi etnisen alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kulttuurin, äidinkielen tai uskonnon perusteella. Rasismia voi ilmetä yhteiskunnassa syrjivinä normeina tai käytäntöinä esimerkiksi työelämässä. Rasismi voi näyttäytyä yksilöiden ja ryhmien välillä syrjivänä käytöksenä. Yksilöiden ja ryhmien väliset ennakkoluulot ja vierauden pelko voivat toimia kasvualustana rasismille. Rasismi luo eriarvoisuutta ja vahingoittaa sen kohteiden lisäksi koko yhteiskuntaa.

4 Keskeisiä sukupuolten tasa-arvoon liittyviä käsitteitä

SUKUPUOLI Sukupuoli voi tarkoittaa virallisen, henkilötunnuksesta ilmenevän sukupuolen lisäksi esimerkiksi sukupuolirooleja, naiseuden ja mieheyden sosiaalisia merkityksiä, yksilön sukupuoli-identiteettiä tai fyysisiä ominaisuuksia.

SUKUPUOLI-IDENTITEETTI Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. Useimpien ihmisten sukupuoli-identiteetti vastaa heille syntymässä määritettyä sukupuolta. Sukupuoli-identiteetti on kuitenkin aina yksilöllinen.

SUKUPUOLEN ILMAISU Sukupuolen ilmaisu tarkoittaa sukupuolen tuomista esiin pukeutumisella, käytöksellä tai muulla vastaavalla tavalla. Sukupuolen ilmaisu voi olla pukeutumisesta naiselle tai miehelle tyypillisinä pidettyihin vaatteisiin tai käyttäytymistä tai elehtimistä sellaisilla tavoilla, joita pidetään naiselle tai miehelle ominaisina.

SEKSUAALINEN SUUNTAUTUMINEN Seksuaalinen suuntautuminen kertoo siitä, keneen henkilö tuntee vetovoimaa emotionaalisesti ja/tai eroottisesti. Seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuteen kuuluvat niin homous, lesbous, biseksuaalisuus kuin heteroseksuaalisuus sekä muut tavat määritellä seksuaalista suuntautumista.

SUKUPUOLIRISTIRIITA Sukupuoliristiriita tarkoittaa sitä, että ihmisen tunne omasta sukupuolesta ei vastaa hänen kehoaan eikä toisten hänessä näkemää sukupuolta.

SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖT Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat ne ihmiset, joiden biologinen, sosiaalinen tai psyykinen sukupuoli eivät vastaa toisiaan. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvat esimerkiksi transsukupuoliset, transgenderit, transvestiitit ja intersukupuoliset. Transsukupuoliset henkilöt kokevat, ettei heidän sukupuolensa vastaa syntymässä määritettyä sukupuolta. Transgender (muunsukupuolinen) ei koe kuuluvansa selkeästi mies- eikä naissukupuoleen. Transvestiiteilla on tarve toisinaan ilmaista pukeutumisellaan tai muilla tavoin eri

sukupuolta. Intersukupuolisella henkilöllä sukupuolta määrittelevät fyysiset ominaisuudet eivät ole synnynnäisesti yksiselitteisesti miehen tai naisen. On syytä välttää sukupuolivähemmistöjen sekoittamista seksuaalivähemmistöihin, koska sukupuoli-identiteetti ei kerro seksuaalisesta suuntautumisesta tai mieltymyksistä.

SUKUPUOLTEN TASA-ARVO Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia yhteiskunnassa ja työelämässä sekä vallan ja resurssien oikeudenmukaista jakamista. Usein puhutaan sekä muodollisesta tasa-arvosta, eli syrjimättömydestä ja yhdenvertaisista oikeuksista ja kohtelusta, että tosiasiallisesta tasa-arvosta esimerkiksi poliittisten päätösten lopputulosten suhteen. Tasa-arvokäsite kattaa myös sukupuolen moninaisuuden eli hyväksyy ajatuksen, että sukupuolia on enemmän kuin kaksi.

SUKUPUOLISTEREOTYPIA Sukupuolistereotyytiat ovat pelkistettyjä tai kaavamaisia odotuksia ja oletuksia siitä, millaisia miehet ja naiset yleensä ovat tai miten naisten ja miesten tulee käyttäytyä ollakseen ”oikeanlaisia”. Sukupuolistereotyytiat ovat pitkälti tiedostamattomia, syvälle kulttuuriin juurtuneita ”itsestäänselvyyksiä”. Stereotyytiat yllä- pitävät osaltaan eriarvoisuutta.

SUKUPUOLEN MUKAINEN SEGREGAATIO Segregaatio tarkoittaa eriytymistä, eriyttämistä tai eristämistä. Sukupuolen mukainen segregaatio työelämässä ja koulutuksessa tarkoittaa töiden, tehtävien ja koulutusalojen jakautumista naisten ja miesten aloiksi ja töiksi. Horisontaalinen segregaatio tarkoittaa sitä, että tytöt ja pojat opiskelevat eri aloilla tai miehet ja naiset toimivat eri ammateissa, eri työpaikoilla, eri toimialoilla tai työmarkkinoiden sektoreilla. Vertikaalinen segregaatio tarkoittaa työelämässä tapahtuvaa työnjakoa ja eriytymistä siinä, mille hierarkian tasolle miehet ja naiset sijoittuvat.

SUKUPUOLINEUTRAALIUS Sukupuolineutraalius perustuu ajatukseen, että sukupuolella ei ole käsiteltävässä asiassa merkitystä. Tällöin näennäisesti sukupuolineutraali toimintatapa saattaa vaikuttaa syrjivästi tai vahvistaa eriarvoisuutta, jos tosiasiallisesti olemassa olevaa sukupuolinäkökulmaa tai sukupuolittuneisuutta ei ole otettu huomioon.

SUKUPUOLISOKEUS Sukupuolisokeudesta on kyse silloin, kun sukupuolella ei nähdä merkitystä, vaikka sillä todellisuudessa on. Sukupuolisokea ajattelu saattaa johtaa stereotyytioita vahvistavaan toimintaan ja lisätä epätasa-arvoa.

SUKUPUOLITIE TOINEN OPETUS Sukupuolitietoinen opetus perustuu herkkyydelle tunnistaa yksilöllisyys ja persoonallisuus jokaisessa oppijassa. Opetuksessa pidättäydytään sosiaalistamasta oppilasta hänen ulkoiseen sukupuoleensa. Sukupuolitietoisessa opetuksessa tunnistetaan sukupuolittavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä kyseenalaistetaan ja puretaan niitä sukupuolten tasa-arvoa

rakentaen. Oppilaita ohjataan yksilöllisiin valintoihin ja lievitetään täten opinto-, koulutus- ja uravalintojen segregatiota.

SUKUPOOLEEN PERUSTUVA SYRJINTÄ Sukupuoleen perustuvaa syrjintää on henkilön asettaminen sukupuolen (mukaan lukien sukupuoli-identiteetti ja sukupuolen ilmaisu) vuoksi eriarvoiseen asemaan. Syrjintää on myös seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä. Sukupuoleen perustuva syrjintä saattaa yhdistyä muihin syrjintäperusteisiin. Silloin kun syrjintä johtuu useasta syystä, puhutaan moniperusteisesta syrjinnästä.

SUKUPOOLEEN PERUSTUVA HÄIRINTÄ Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan ei-toivottua käytöstä, joka liittyy henkilön sukupuoleen, mutta ei ole luonteeltaan seksuaalista. Tällä käytöksellä loukataan tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta. Samalla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

SEKSUAALINEN HÄIRINTÄ Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä ei-toivottua käytöstä, joka on luonteeltaan seksuaalista. Tällaisella käytöksellä loukataan tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

HETERONORMATIIVISUUS Heteronormatiivisessa ajattelumallissa heteroseksuaali mies ja heteroseksuaali nainen edustavat luonnollisia, oikeutettuja, toivottuja ja usein ainoita mahdollisuuksia olla ihminen. Heteronormatiivisuus heijastuu instituutioihin, rakenteisiin, ihmissuhteisiin ja käytäntöihin.

YHDENVERTAISUUS JA TASA-ARVO Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusoikeuksia ja tarkoittavat periaatteessa samaa asiaa: syrjimättömyyden ja tasavertaisten mahdollisuuksien varmistamista kaikille sukupuolesta, etnisestä taustasta, kielestä, kansalaisuudesta, iästä, vammaisuudesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, uskonnosta, vakaumuksesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Lainsäädännössä ja viranomaistyössä tasa-arvo tarkoittaa useimmiten sukupuolten tasa-arvoa. Muihin syrjintäperusteisiin viitattaessa käytetään yhdenvertaisuuskäsitettä.

5 Koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön organisoiminen

Porin lukion yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöryhmän tehtäviin kuuluu

- ehdottaa konkreettisia toimenpiteitä ja tavoitteita tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi
- tehdä ehdotuksia suunnitelman päivittämiseksi
- käydä keskusteluja koulun arjessa: toteutuvatko yhdenvertaisuus ja tasa-arvo?

Rehtoreiden tehtäviin kuuluu

- tiedottaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmasta opiskelijoille, opettajille, muulle henkilökunnalle ja huoltajille
- huolehtia siitä, että suunnitelma on ajantasainen ja että sitä päivitetään säännöllisesti
- seurata yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista lukiossa.

6 Koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotilanteen nykytilanteen kartoitus

Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kartoitetaan Porin lukiossa joka kolmas vuosi toteutettavalla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselyllä sekä osana muita kyselyjä. Näitä ovat mm. joka toinen vuosi tehtävä kouluterveyskysely ja vuosittain toistettavat viihtyvyysskyselyt.

Viimeisin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysely toteutettiin syksyllä 2025 lukion 2., 3. ja 4. vuoden opiskelijoilla. Vastaajia oli 434. Vastaaminen tapahtui pääasiassa mukautetulla Likert-asteikolla 1–4.

1= täysin eri mieltä

2= jokseenkin eri mieltä

3 = jokseenkin samaa mieltä

4 = täysin samaa mieltä

Tuloksia analysoitiin pienen opiskelijaryhmän kanssa ja niistä keskusteltiin ryhmänohjaustuokiossa, lukion hyvinvointiryhmässä ja opettajainkokouksessa.

Nostoja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokyselystä:

76 % tulee kouluun mielellään

89 % kokee voivansa olla oma itsensä lukiossa

81 % kokee opettajien kohtelevan opiskelijoita tasa-arvoisesti

95 % kokee olonsa turvalliseksi lukiossa

85 % ei ole nähnyt tai kokenut syrjintää

89 % ei ole nähnyt tai kokenut häirintää

7 Koulukohtaiset kehittämiskohteet ja konkreettiset toimenpiteet

Koulukohtaiset kehittämiskohteet ja niille konkreettiset toimenpiteet yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi on määritelty kartoituksen perusteella.

Kehittämiskohde	Toimenpide	Aikataulu	Vastuuhenkilöt
Moninaisuuden ymmärryksen vahvistaminen	Opettajille ja opiskelijoille järjestetään koulutusta/luentoja sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisyydestä.	Koulutus vähintään joka toinen lukuvuosi	Hallinto
Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy	Päivitetään suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Laaditaan konkreettisia toimintamalleja tilanteiden tunnistamiseen, puuttumiseen ja seurantaan.	Suunnitelman päivitys ja toimintamallien luominen lukuvuonna 2025–2026, vakiinnuttaminen vuosina 2027 ja 2028	Turvallisuuden kehittämistyöryhmä, opiskeluhoito, oppilaitoksen hyvinvointityöryhmä
Opiskelijoiden osallisuuden lisääminen	Osallistetaan opiskelijakunnan hallitusta oppilaitoksen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöhön.	Joka lukuvuosi	Hallinto, opiskelijakunnan hallitus, ohjaavat opettajat
Esteettömyyden ja saavutettavuuden parantaminen	Laaditaan kartoitus koulun fyysisestä esteettömyydestä ja digitaalisten oppimisympäristöjen saavutettavuudesta. Luodaan toimenpidesuunnitelma ja toteutetaan sovitut kehittämistoimet.	Kartoitus lukuvuonna 2025–2026, toimenpiteet vuosina 2026–2028	Hallinto, kiinteistömanageri, opettajakunta

8 Yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyvä lainsäädäntö, sopimukset, suunnitelmat ja ohjeet

Perusoikeudet Suomen perustuslaissa (731/1999)

Suomen uusi perustuslaki tuli voimaan 1. päivä maaliskuuta 2000. Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset lain edessä. Lain 6 § sisältää yhdenvertaisuuden lain edessä sekä yleisen syrjintäkiellon.

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laki velvoittaa (6§) koulutuksen järjestäjän edistämään yhdenvertaisuutta sekä arvioimaan, miten sen toiminta vaikuttaa eri väestöryhmiin ja miten yhdenvertaisuus muutoin toteutuu sen toiminnassa, ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen on varattava mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Laki kieltää välittömän (suoran) syrjinnän, välillisen (epäsuoran) syrjinnän, häirinnän, kohtuullisten mukautusten epäämisen sekä ohjeen tai käskyn syrjiä jotakuta. Lain 14 §:n mukaan häirintää on sekä yksilön että ihmisryhmän ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun syyhyn ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi henkilöä tai ihmisryhmää halventava tai nöyryyttävä tai niitä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Lain mukaan opetuksen järjestäjän menettelyä on pidettävä syrjintänä, jos opetuksen järjestäjä saatuaan tiedon siitä, että lapsi, oppilas tai opiskelija on joutunut koulussa tai koulutuksen järjestäjän järjestämässä tilaisuudessa tai toiminnassa häirinnän kohteeksi, laiminlyö ryhtyä käytettävissään oleviin toimiin häirinnän poistamiseksi. (20.12.2022/1192).

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Lain 5 a §:n mukaan koulutuksen järjestäjän tulee laatia tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Laissa määritellään myös, että tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää 1) selvityksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta, 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi sekä 3) arvion aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Rikoslaki (39/1889)

Syrjintäkiellon rikkomisesta tuomittavat rangaistukset määräytyvät rikoslain mukaan. Rikoslain 11 luvun 9 § sisältää laajan syrjintäkiellon. Rikoslain 47 luvun 3 §:llä puolestaan kielletään syrjintä työelämässä.

Perusopetuslaki (628/1998)

Lain mukaan opetuksen tavoitteena on edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013).

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015 Opetushallitus.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus. Täydennys koskien tasa-arvosuunnitelman laadintavelvoitetta 2015.

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2009. Opetushallitus.

Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 on sitouduttu sukupuolten tasa-arvon edistämiseen monesta näkökulmasta:

- Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia opinnoissa. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.
- Perusopetus lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta.
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita.
- Opetuksen tulee olla sukupuolitietoista. Jokainen oppiaine edistää sukupuolten tasa-arvoa omalla tavallaan.
- Työtapojen, oppimisympäristöjen ja yhteistyökumppaneiden valinnassa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Lukiolaki (714/2018)

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2021. Opetushallitus

Ihmisoikeussopimukset

Suomen syrjäntäkieltoja koskeva lainsäädäntö pohjautuu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, kuten Kansalaisyhteiskuntaa ja poliittisia oikeuksia koskevaan yleissopimukseen (SopS 7-8/1976), Euroopan ihmisoikeussopimukseen (SopS 18-19/1990), Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan ja Kansainvälisen työjärjestön (ILO) yleissopimukseen nro 111. Tärkeimmät yhdenvertaisuuteen liittyvät ihmisoikeussopimukset löytyvät ihmisoikeudet.net- sivustoilta.

Suomi on myös ratifioinut **YK:n yleissopimuksen** syrjinnän vastustamiseksi opetuksen alalla jo vuonna 1971.

Opetusalan ammattijärjestön OAJ:n laatimien Opettajien eettisten periaatteiden mukaan ihmisarvoa tulee kunnioittaa riippumatta ihmisen sukupuolesta, sukupuolisesta suuntautuneisuudesta, ulkonäöstä, iästä, uskonnosta, yhteiskunnallisesta asemasta, alkuperästä, mielipiteistä, kyvyistä ja saavutuksista. Opettajan oikeudenmukaisuuteen kuuluu erityisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjinnän ja suosimisen välttäminen. Oikeudenmukaisuuden tulee toteutua myös etujen ja rasitteiden jaossa, rikkomusten ja ristiriitojen käsittelyssä sekä oppijan arvioinnissa. Opettajan tulee pitää huolta siitä, että kaikille opiskelijoille kuuluvat samat yhteiskunnan jäsenen oikeudet ja velvollisuudet. Opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kulttuureja ja maailmankatsomusta on kunnioitettava tasapuolisesti, eikä ketään saa syrjiä niiden perusteella.